

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РЕКОНСТРУКЦІЇ ІСТОРИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ КВАРТАЛУ НА ПРИКЛАДІ М. ВІННИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній публікації розглядається питання відновлення історичного планування кварталу чи району старих міст, що потребує наукового підходу, що забезпечить збереження історико-архітектурного значення району та відповідність сучасним містобудівним вимогам.

Встановлено, що збереження історичного міського планування є важливим аспектом сучасного містобудування, яке сприяє збереженню культурної спадщини та формуванню ідентичності міста.

Визначено та обґрунтовано значення та роль наукового підходу, який включає детальний аналіз території, дослідження історичних архівів та документів, проектування та реалізацію планів з урахуванням сучасних вимог до містобудування.

Ключові слова: історичне планування, сучасні вимоги, ревіталізація, детальний аналіз..

Abstracts

This publication addresses the issue of restoring the historical layout of a block or district in old cities, which requires a scientific approach that will ensure the preservation of the historical and architectural significance of the area and compliance with modern urban planning requirements.

It is established that the preservation of historical urban planning is an important aspect of modern urban planning, which contributes to the preservation of cultural heritage and the formation of the city's identity.

The significance and role of the scientific approach, which includes a detailed analysis of the territory, research of historical archives and documents, design and implementation of plans taking into account modern urban planning requirements, are defined and substantiated.

Key words: historical planning, modern requirements, revitalization, detailed analysis.

Вступ

Реконструкція історичних кварталів є важливим завданням сучасного містобудування, оскільки вона поєднує збереження архітектурної спадщини та адаптацію простору до сучасних потреб. Історичні райони міст мають унікальну планувальну структуру, яка відображає культурний та соціально-економічний розвиток відповідного періоду. Однак, з плином часу такі території зазнають значних змін через урбанізаційні процеси, що нерідко призводить до втрати їхньої автентичності.

Місто Вінниця має багатий історичний контекст, у якому гармонійно поєднуються різні архітектурні стилі та планувальні традиції. Історичні квартали міста є цінним елементом його просторового розвитку, проте багато з них зазнали трансформацій унаслідок модернізації, зносу старої забудови та хаотичного розвитку. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до їхньої реконструкції, який включає аналіз первісної планувальної структури, збереження архітектурних домінант та інтеграцію сучасних функціональних рішень.

Метою даного дослідження є аналіз історичної планувальної структури одного з кварталів Вінниці, виявлення основних проблем його збереження та розробка принципів реконструкції, які дозволять відновити історичну цінність території, забезпечивши її гармонійний розвиток у сучасному міському середовищі.

Результати дослідження

Реконструкція історичних кварталів є важливим аспектом сучасного містобудування, спрямованим на збереження культурної спадщини та адаптацію міського простору до сучасних потреб. У місті Вінниця зосереджена значна кількість історичних кварталів, що формують його архітектурний та культурний образ, зокрема квартал у межах вулиць Князів Коріатовичів, Шолом-Алейхема, Соборної (рис. 1). Цей квартал є одним із найстаріших у Вінниці та має велике значення для історико-культурного середовища міста. Його формування розпочалося ще в XVII ст., коли Вінниця активно

розвивалася як адміністративний і торговельний центр Поділля. Близькість до річки Південний Буг зробила цей район важливим осередком міського життя, а розташування поруч із основними історичними магістралями сприяло його розвитку [1].

Рис. 1. Історичний квартал у межах вулиць Князів Коріатовичів, Шолом-Алейхема та Соборної

Вулиця Соборна – головна артерія міста, що поєднує історичний центр з іншими районами Вінниці та є місцем зосередження архітектурних пам'яток, торгових та громадських закладів. Вулиці Князів Коріатовичів і Шолом-Алейхема формували історичний торговельно-ремісничий осередок міста, зокрема єврейське квартальне середовище, що залишило помітний слід у міській архітектурі.

Забудова кварталу представлена широким спектром архітектурних стилів, що відображають різні історичні періоди розвитку міста. Серед основних об'єктів, що заслуговують на увагу є будівлі XIX – початку XX століття, що зберегли риси еклектики та модерну та єврейська спадщина, яка відображена в характерних будівлях з торговельними першими поверхами та житловими верхніми [1].

Важливим історичним елементом цього кварталу є його функціональне зонування, що збереглося ще з давніх часів. Близькість ринку, майстерень, житлових і громадських будівель створювала активне середовище для життя і торгівлі [2].

Сьогодні цей квартал залишається одним із найбільш цінних з точки зору збереження історичного середовища Вінниці, проте стикається з рядом проблем, таких як: зношеність історичних будівель, що потребують реставрації, фрагментарність архітектурного ансамблю, що виникла внаслідок хаотичної забудови у XX столітті.

Тому актуальним є розробка методичних підходів до реконструкції історичних кварталів, які забезпечать баланс між збереженням історичних цінностей та сучасними вимогами міського середовища.

Початковим етапом є аналіз об'єкта з метою розуміння поточного стану будівель та їхнього контексту. Це включає оцінку структурної надійності, фіксацію пошкоджень і вивчення міської забудови для визначення оптимального способу включення історичної будівлі в існуючий міський ландшафт. Крім того, аналіз території охоплює соціально-культурні та економічні фактори сусідства, зокрема щільність населення, транспортну доступність та функціональне призначення території [2].

Після аналізу території другим етапом є дослідження історико-архітектурного контексту міста. Це включає вивчення архівних матеріалів (документів, фото, креслень) для розуміння первісного вигляду будівлі, будівельних технік і матеріалів. Також досліджується культурна та соціальна цінність району для місцевих жителів [3].

Наступним кроком після завершення аналізу є розробка проєктної документації, яка поєднує історичну цінність району з сучасними містобудівними потребами. Це передбачає створення плану інтеграції існуючих та нових будівель в міське середовище зі збереженням історичних характеристик кварталу [4].

Сучасні технології дозволяють значно покращити процес реконструкції історичних кварталів, забезпечуючи точність, ефективність та екологічність. Одним із ключових методів є використання BIM-технологій, що дозволяє створювати цифрові моделі історичних будівель із детальною інформацією про їх конструкцію, матеріали та технічний стан. Це сприяє точному відтворенню автентичного вигляду споруд та полегшує розробку проєктних рішень.

Важливим аспектом є також застосування енергоефективних рішень, таких як інтеграція сучасних систем опалення, вентиляції та освітлення, що відповідають вимогам сталого розвитку. Використання матеріалів з високими теплоізоляційними характеристиками дозволяє знизити енергоспоживання будівель, зберігаючи їхній історичний вигляд [4].

Реконструкція історичних кварталів має значний вплив на соціальну та економічну ситуацію в місті. Відновлення історичних районів сприяє покращенню якості життя мешканців, розвитку туристичної привабливості, активізації малого та середнього бізнесу [5].

Залучення громади до процесу реконструкції відіграє ключову роль у збереженні ідентичності кварталів. Громадські слухання, обговорення проєктів, участь мешканців у плануванні дозволяють враховувати їхні потреби та очікування, що сприяє гармонійному розвитку міського простору [5].

Також розвиток туристичної привабливості історичних кварталів позитивно впливає на економіку міста. Відновлення пам'яток архітектури, створення громадських просторів, організація культурних заходів приваблюють туристів, що сприяє розвитку готельно-ресторанного бізнесу, сфери послуг та креативних індустрій.

Завершальним етапом є реалізація проєкту, що включає координацію з органами влади, підрядниками та іншими зацікавленими сторонами для успішного виконання плану. Процес може включати комплексні реставраційні роботи, такі як структурне укріплення, заміна автентичних матеріалів та відновлення втрачених елементів.

Висновки

Реконструкція історичних кварталів м. Вінниці потребує комплексного підходу, що включає аналіз історичних особливостей, збереження архітектурної спадщини, адаптацію до сучасних вимог та інтеграцію інноваційних технологій. Важливим аспектом є забезпечення гармонійного розвитку міського середовища, збереження ідентичності міста та підвищення якості життя мешканців. Запропоновані методичні основи можуть слугувати основою для подальшого розвитку концепцій реконструкції історичних кварталів не лише у Вінниці, а й в інших містах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Субін-Кожевнікова А. С. Розвиток архітектури м. Вінниці наприкінці XIX – у першій половині XX ст : дис. канд. Наук архітектури : 18.00.01 : захищена 02.10.20 : затв. 26.11.20 / Альона Сергіївна Субін-Кожевнікова. Львів, 2020. 274 с.
2. Вечерський В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історикомістобудівних пам'яток-охоронних досліджень населених місць. – К.: НДІТІАМ, 2003. – 560 с.
3. Бевз М. Історичне місто як об'єкт збереження і регенерації // Проблеми теорії і історії архітектури України. Збірник наукових праць. – Одеса: Астропринт, 2007. – Вип. 7. – С. 105-119.
4. Прибега Л. Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект: монографія / Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури; Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. — К.: Мистецтво, 2009. — 304 с.
5. Рибчинський О.В. Формування і ревіталізація середмість історичних міст України : Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора архітектури: 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. Львів, 2017. 438 с.

Щербина Дмитро Ігорович – студент групи БМ-21б, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: scherbinadmitri14@gmail.com

Науковий керівник: **Субін-Кожевнікова Альона Сергіївна** – к. архітектури, старший викладач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua

Shcherbina Dmytro – student of the BM-21b group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: scherbinadmitri14@gmail.com

Supervisor: **Subin-Kozhevnikova Alona** – Ph.D. (Candidate of Architecture), Senior Lecturer of Department of Construction, Municipal Economy and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua.